

ח' תשרי ה'תשפ"א		כניסת שבת	יציאת שבת
ירושלים	17:56	19:07	
ת"א	18:11	19:09	
חיפה	18:02	19:08	
באר שבע	18:13	19:09	

אילול של צחוק

פרשת "האזינו"

בזמן שבית המקדש היה קיים, נעשתה 'עבודת יום הכיפורים' על ידי הכהן הגדול. ככל העבודות שנעשו בבית המקדש, משמשת לנו גם עבודה זו כמורה דרך באורחות חיינו, זאת אם נשכיל לפענח את הסמליות הטמונה בה.

במרכז עבודת היום עמדו שני שעירים, עיזים זכרים. אחד מהם, מי שהוכרע לה', ימות בשחיטה, בסכין חריף של המקדש, יתקבל בכלי המקדש ויגיע משם אל קודש הקדשים, ואילו השני, מי שהוכרע לעזאזל, לא ייפגע בסכין המקדש, הוא לא ימות בשחיטה, אלא יעמוד חי, בלא פגע. הוא יוצא מן המקדש כאשר הוא במלא כוחותיו וישלח ממקומו "בשלום" אל השממה, אולם שם יושלך מאחד הצוקים הגבוהים, ייפול לתהום ויתרסק.

כותב הרש"ר הירש ז"ל: שני שעירי יום הכיפורים מסמלים שני דרכים:

יכול האדם לבחור בדרך ה', לרכז את כל הכוחות והשאיות שבו כדי לסרב לכל טוב, לעקרו מייעודו, להיות קרוב ודומה לה' בקיום רצונו ובעשיית כל טוב, אז יבוא בשמחה אל חצר מקדשו, וסכין חריף של מקדש יבטל את חיי הבהמיות והחושניות, ויזכה להתקבל ולהתקרב אל ה' אף בחייו החומריים על ידי עשיית רצון קודשו עלי אדמות.

אך יכול האדם לבחור בעזאזל, הוא יעמוד בפתח המקדש ויכוון את כוחותיו כנגד רצון ה'. הוא יסרב להקריב את חיי הבהמה שבו, וימאן למסור את תאוותיו בידי הסכין. אדם זה מייצג את האדם והחברה, שלעולם אינם מוכנים לוותר, ולו במשהו, מן השאיפות החומריות למען הערך המוסרי הטהור. לעולם לא ייסוגו מן האנוכיות, מיצר הכבוד וההשתלטות, מהקנאה ומטומאת השנאה.

אדם זה נשאר חי, "שלם עם עצמו". בוודאי, מלא רחמים על רעהו שזה עתה נשחט. הוא, לא הקריב דבר מעצמיותו הגשמית למען הרוח והמוסר. על כן, את סף היכל המקדש לא עבר. אולם דרכו מובילה אותו אל מחוץ לתחום מושבם של הבריות, אל דרך ללא מוצא – למדבר. סופו של אדם זה לטבוע במצולות החיים, אל התרסקות בלתי נמנעת וחסרת מטרה בתהום האבדון, שמעבר לצוק העזאזל.

שני שעירים אלו שנפרדו דרכיהם, מגלים לאדם שהוא אישית ניצב תמיד על פרשת דרכים מוסרית. **יכול כל אדם להיות לה' או לעזאזל!!!**

בידו ניתנת האפשרות לבחור באיזו משתי הדרכים יחליט לצעוד.

כולנו עבדים לחומר, וכולנו רוצים לצאת ולהיגאל. בשבת זו, הראשונה בשנה, אנו מפטירים בנבואת הושע שזועק לעם ישראל:

"שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹקֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעֶוְנְךָ. כָּחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵל ה'!" (הושע יד, ב-א)

מסביר רבי לייב חסמן זצ"ל: מעשה בלתי ראוי שעשה האדם אינו מעשה בודד, הינו בעל שורשים שנובעים מדרכו של האדם. החפץ באמת לתקן את מעשיו, לא יתמקד רק במעשים, אלא יתקן את הדרך, את המקור למעשיו. ומה היא אותה דרך שיש להלך בה כדי לשוב בתשובה?

דרך המידות! כל מעשיו של האדם נובעים מנטיות ליבו, קנאה תאוה, כבוד, ולהיכן שיוליך את לבו ואת מידותיו – לשם ילכו מעשיו!

מלמדנו הרמב"ם בהלכות תשובה (פרק ז ה"ג): אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהם מעשה, כגון חילול שבת, וגזל, ועריות, אלא כשם שצריך לשוב בתשובה מעונות אלו כך צריך אדם לחפש בדעות רעות שיש לו, ולשוב מן הגאווה והכעס, ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההיתול, ומרדיפת הממון והכבוד, ומרדיפת המאכלות וכיו"ב, מן הכל צריך לחזור בתשובה. ואילו העונות קשים יותר מאותם שיש בהם מעשה, שבזמן שאדם משתקע במידות רעות אלו קשה לפרש מהם. ונאמר: יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה' וירחמנו, ואל אלהינו כי ירבה לסלוח. וכתב הרב מגדל עוז, שכל אלו העבירות: גאווה כעס וקנאה וכו', שהם תלויים במחשבת האדם, הם בכלל מה שאמרו (ביומא ט.ט.) הרהורי עבירה קשים מן העבירה. [ילקוט יוסף מועדים עמוד עא].

ואמר רבנו אליהו לופיאן זע"א: כי מי שמתגבר על יצרו ומתעלם מראיות שיש להימנע מהן - מידה כנגד מידה גומל לו ה' שאף הוא אינו מסתכל על עוונותיו.

עוד היה נוהג הסבא קדישא רבנו אליהו לופיאן לומר בימים הנוראים, דברי חיזוק במאמר הפייטן: "כבקרת רועה עדרו", וכה היו דבריו: "עומד לו בעל העדר, וסופר ומונה את הבהמות, אחת שתיים שלוש... עד אשר מגיע לעשירי, "עשירי קדשי", או אז סוקר עליה בסיקרא, ועושה לה פס אדום, ובזה נגזר דינה לשחיטה ולהקרבה על גבי המזבח. ומה קורה בינתיים? עד אשר יבואו לביהמ"ק? בינתיים הולכת לה הבהמה לטייל ולשחק עם חברותיה, עליזה ושמחה היא לגמרי לא חולמת איזה גזר דין שיש עליה!

אילו היה לבהמה קצת דעת, קצת שכל, מה היתה עושה? היתה עוזבת את כל המשחקים, את כל הטיולים, והולכת לנהר, ושם היתה טובלת במי הנהר, ורוחצת את עצמה חזק חזק, עד אשר יימחק מעל גבה הפס האדום... ותיכנס ותלך לחיים טובים.

וכך עמד הסייק רבינו אליהו זע"א בשיחותיו הקדושות ואמר: עבר ראש השנה, עוד מעט יעבור גם יום הכפורים, ואין לאדם שום מושג מה באמת נגזר עליו בשמים, מי יודע אם לא שמו על מצחו "פס אדום", והוא המסכן חי לו בגן עדן של שוטים, הוא הולך לו מידי יום ביומו צוהל ושמח, ומבזבז את הזמן. אילו רק היה יודע, הרי היה עוזב את הכל, והיה הולך ורוחץ את נפשו בים של תשובה, ים של תפילה, ים של דמעות, ולא מבבז אף רגע מלהוסיף עוד ועוד מליצי יושר לנפשו, אולי היה זוכה והיה נקרע רוע גזר דינו...!!!

איך עורכים חשבון נפש?

ובכן, כל אדם ואישיותו ואפיו. אם רוצים אנו ללמד משהו מה"חפץ חיים" זצ"ל, כיצד היה הוא עושה חשבון נפש, הבה נאזין לעדות בנו: בביתו של ה"חפץ חיים" הייתה עלית גג בה היה רגיל להסתתר ולעשות חשבון הנפש. הוא היה עולה וסוגר את הדלת אחריו, אך בנקל היה אפשר לפתח אותה, להסתתר מאחורי המדרגות ולשמע את דבריו. פעם אחת הסתתר שם המשגיח, רבי ירחם ממיר זצ"ל, ומרב התרגשות התעלף על המדרגות. מה הוא שמע שם?

ה"חפץ חיים" היה נוהג לדבר עם עצמו כאלו הוא יושב מול חברו. בתחילה היה מתאר כאלו הוא מטייל ברחוב, ופוגש בו יהודי ושואלו: ישראל מאיר, מה שלומך? והוא היה משיב לו: ברוך ה', די טוב. הלה טפח על כתפו, ועודדו.

אחר כך פגש בו אדם נוסף ושאלו: מה שלומך? והוא 'השיב: לא כל כך טוב, לא ישנתי היטב כל הלילה. באמת אתה נראה חיוור, סח לו חברו, כדאי שתלך לנוח.

כך תאר ה"חפץ חיים" איך הוא נכנס למטה, המצב מחמיר, רופאים באים, אנשים מקימים מצות בקור חולים, והמצב אינו משתפר. אנשי החברה-קדישא כבר מערבים בעניין, ואומרים איתו את כל הווידוי מתחלה ועד סוף בבכיות. אחר כך היה ה"חפץ חיים" מתאר את פטירתו, כיצד אנשי החברה קדישא אומרים לעצמם תוך כדי טפול בו: הוא היה אדם חזק, מי העלה בדעתו שכל כך מהר יפטר מן העולם. הובילוהו לבית הקברות, הורידוהו אלי קבר ואמרו עליו קדיש. וזו היתה רק ההתחלה. דפיקות נשמעות בקבר. ישראל מאיר - בוא לבית-דין של מעלה למסר דין וחשבון!

היה ה"חפץ חיים" מתרגש, מונה את מעשיו ושוקלם בפני בית-הדין, וטופח בידיו בבכי מר - אתה עדין בעולם הזה ויכל לחזור בתשובה! מדוע אינך עושה זאת?!

כיצד מתעלים?

בתקופה שבה נראה שהכול מתערער, הנה עצה קטנה ליציבות: בעשרת ימי תשובה, בין ראש השנה ליום הכיפורים, נהוג לקבל על עצמנו קבלה טובה. להחליט החלטה אחת מעשית לשיפור בתחום מסוים בחיינו - ולהתמיד בה. זה יכול להיות כל דבר קטן וחיובי: החלטה ביחס לעצמנו, למשפחה, לקהילה, לצדקה, לגלישה ברשת, לתפילה, ללימוד ועוד. ככה אנחנו מבטיחים שכל ההבטחות והמחשבות של תחילת השנה לא ייעלמו. משהו קטן אחד יישאר, וימשיך ללוות אותנו.

יש פרשנים שהסבירו שהקבלה החדשה לשנה החדשה היא כמו בגד חדש שאדם קונה לעצמו – בגד לנפש ולא לגוף.

ההחלטה צריכה להיות צנועה ואפשרית, לא בשמיים. הרב אלימלך בירדמן סיפר שפעם תלמיד ניגש לרב שלו בתחילת השנה ושאל מה כדאי לקבל על עצמו. ענה הרב: תחשוב, תתבונן, ותבחר דבר קל שאתה בטוח שתוכל לעמוד בו לאורך השנה. התלמיד חזר לרב עם תשובה, והרב ענה: ועכשיו תחצה את הקבלה לשניים, ותקבל על עצמך רק מחצית, כדי שבטוח תצליח. הדרך לעליה מתבצעת לאט, מצווה קטנה שיש בכוחנו להתמיד בה בעקביות, היא זו שתביא לנו שינוי מהותי בחיינו.

הרב מתתיהו סלומון, מביא משל יפה בנושא:

היו היה מלך, שכל מספר חודשים היה עושה סיור במדינתו. הוא היה שולח מכתבים למשפחות, ומודיע מראש על המועד בו יבקר בביתם.

יום אחד, קיבלו שני זקנים, שהיו גרים בבקתה ביער, מכתב חתום בטבעת המלך, שהמלך מגיע לבקר בביתם, בעוד שלושים יום.

הזקנים נורא נבהלו: "מה נעשה?! הבקתה נראית זוועה!"

איך נקבל ככה את המלך? אמרה האשה לבעלה: "מה בדעתך לעשות?"

"מה זאת אומרת מה נעשה?! שיפוץ דחוף תוך שלושים יום!"

"ומה עם הכיסאות?!"

"נקנה כיסא אחד בשביל המלך..."

"ומה עם החלונות?"

"נחליף אותם. יש ברירה?"

"אבל מהיכן נשיג כסף לכל השיפוץ הזה עכשיו?" שאלה האישה.

"ניקח הלוואה" ענה הבעל

"השתבשה דעתך?! לקחת הלוואה עבור עשר דקות שהמלך יהיה פה?!"

"רעייני, אם המלך באמת היה רוצה לראות כיצד אנו גרים כאן, הוא לא היה מודיע לנו מראש שהוא בא לביקור! אם הוא היה רוצה לראות את החלונות השבורים, הכיסא בלי הרגל והקירות המפויחים, הוא היה פשוט דופק בארבע אה"צ על הדלת ונכנס.

אבל הוא לא בא בהפתעה, והוא מודיע לך שלושים יום קודם! אז מה תגידי לו?!" הרי בבואו הוא יטען כלפינו: "בשביל מה שלחתי לך הודעה שלושים יום קודם?! הרי עשיתי זאת בשביל שתתכונן! אפילו במינימום הכוחות שלך! אני יודע שארמון לא תבנה בשלושים יום! אבל משהו?"

הרי כיסא נורמלי אתה יכל לקנות! כיסא אחד, כדי שלא אפול!"

אומר הרב מתתיהו סלומון - הקב"ה מודיע לנו שהוא מגיע, ארבעים יום לפני שהוא בא. הוא שלח את ההודעה בראש חודש אלול: "אני אגיע בראש השנה, אשאר עוד עשרה ימים לאחר מכן ואעבור בית-בית..."

לא ביקשתי שתעשה ארמון, אומר הקב"ה. אבל כסא אחד אתה יכל לסדר, כדי שיהיה למלך על מה לשבת!

אם את זה אתה לא עושה - אתה פשוט פושע!

זו התביעה הגדולה, שתובע הקב"ה מאיתנו!

הקב"ה יודע שמהפך לא עושים ברגע. אבל כל אחד יכל לתפוס לעצמו מצוה אחת!

למשל: כשאתה נוטל ידיים ל"אשר יצר", תעמוד במקום ותברך!

אל תיטול ידיים ותברך כל הדרך עד הסלון ברכת "אשר יצר" - תעמוד במקום ותברך!!! כמה זמן זה כבר לוקח - דקה?!

או ברכת המזון בכוונה ובנחת.

ה'באר היטב' מביא את דברי ספר החינוך שאומר, שאדם שאומר ברכת המזון בכוונה, מובטח לו שלא יחסר לו מזון אף פעם! מובטח לו שלא יהיה עליו חרון אף, לא שצף ולא קצף!

כמה זמן לוקח להגיד ברכת המזון בכוונה?! עשר דקות?!

רבותי, קבלו על עצמכם מצוה אחת - זה אוצרות של נצח! שלא תזלזלו בזה, ולו בקבלה הקטנה ביותר!

ומרגלא בפומיה **מרו הגר"ח פ שיינברג זצ"ל**: בפסוק נאמר (הושע י"ד) "שובה ישראל עד ה' אלקיך" - הכוונה היא, שאמנם התשובה צריכה להיות מיד, אך עליה להיות בדרך של "עד", היינו שהתהלך יימשך הלאה - עד שגיע לדרגה של תשובה שלימה, עם קבלות ומחשבות כיצד זה יחזיק מעמד שלא יפרח ברגע שיעברו הימים הקדושים.

על רבי סעדיה גאון מסופר, שפעם אחת יצא לדרך כשהוא לבוש בבגדי איש פשוט והסתיר את זהותו. באחד המקומות התארח ימים אחדים אצל יהודי, שקיבלו בסבר פנים יפות, האכילו והשקו ביד רחבה ונהג בו הכנסת-אורחים בלא דופי. בתוך כך נודע בעיר שהאורח הזר הוא-הוא רבי סעדיה גאון. כל גדולי העיר החלו לנהור אל ביתו של אותו יהודי כדי

לראות את פני האורח ולהשתעשע עמו בדברי-תורה. ראה היהודי את כל הבאים ושאל מה זה ועל מה זה. השיבו לו, שהאורח שבביתו הוא הגאון המפורסם רבי סעדיה גאון. שמע זאת היהודי והתעלף.

כשהתעורר מעלפנו נפל לרגליו של אורחו והחל לבקש מחילה וסליחה על שלא נזהר בכבודו ולא אירחו כיהא לו. תמה הגאון: "הלוא אירחת אותי למופת, ולמה אתה מתנצל?!" השיב היהודי בבכי: "לו ידעתי שכבודו הוא רבי סעדיה גאון - הייתי נוהג בו כבוד פי כמה וכמה!"

שמע זאת רבי סעדיה ואמר: "ריבונו של עולם, אף אנוכי מבקש ממך מחילה וסליחה על שלא עבדתך כראוי. לו הייתי יודע באמת את גדולתך ורוממותך, הייתי עובד אותך הרבה יותר מכפי שעבדתך עד כה!"

סיפור זה ממחיש את שיטת החסידות, שאף על המעשים הטובים צריך לעשות 'תשובה'. ככל שאנו מתעלים בתורה ובהבנת גדולתו של הקב"ה אנו מבינים, שהדרך שעבדנו אותו אתמול ושלשום הייתה הרבה למטה מכפי שצריכים באמת לעבוד את ה', לאור הבנתנו החדשה. על-כן עלינו לחיות כל ימינו במצב של 'תשובה' - לחזור בנו מהצורה שבה עבדנו את ה' עד כה ולעבור לדרגה אחרת לגמרי של עבודת ה'.

יום הכיפורים הוא היום שבו אנו דומים למלאכים.

אומרת הגמרא {מסכת חגיגה טז, א} - ששה דברים נאמרו בבני אדם: שלשה כמלאכי השרת, שלשה כבהמה. שלשה כמלאכי השרת: יש להם דעת כמלאכי השרת ומהלכין בקומה זקופה כמלאכי השרת ומספרים בלשון הקדש כמלאכי השרת. שלשה דברים אנו דומים כבהמה: אוכלין ושותין כבהמה, ופרין ורביין כבהמה ומוציאין רעי כבהמה ...

ביום הכיפורים אנו מובדלים, לפחות משנים מהדברים. יוצא, שבימים הכיפורים אנו יותר מלאכים מאשר בני אדם.

לכן ביום הכיפורים אנו עומדים על הרגליים כל היום כמו מלאכים, שנאמר {יחזקאל א, ז} "וְרָגְלֶיְךָ רָגְלֵי יְשָׁרָה." לובשים לבן כמו מלאכים.

אומרים "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" בקול, כמו מלאכים. מגיעים לדרגה מרוממת מאוד!

אומרים חז"ל, שהקב"ה נמצא איתנו בבחינה מסוימת, עד תפילת נעילה. ובתפילת הנעילה, באמירת ז' פעמים "ה' הוא האלוקים" מלווים את השכינה למעלה עד לתקיעת שופר, שאז הקב"ה חוזר לשבת על כיסאו.

בתפילה זכה הנאמרת בערב יום הכפורים - מוסרים אנו מודעה כי מוחלים אנו במחילה גמורה לכל מי שחטא נגדנו.

מחילה גמורה הנה באמת ובתמים מחילה, ולא רק מילים הנאמרות כלפי חוץ. משמעותה של מחילה כזו מפקיעה כל זכות מכל התחשבות שהיא, הנעשית על סמך פגיעה או עלבון, שכבר חלף עליה יום כיפור.

מסופר, על המקובל רבי יעקב, אביו של רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע (רבי יעקב היה מקובל גדול ונסתר במעשיו, הוא שימש כשמש בביהכ"ס דיאנובה) ששנים רבות היה חשוך בנים, וזכה בבו כזה שהאיר את עיני העולם על ידי מעשה שהיה.

פעם אחת בליל היום הקדוש, שימש ר' יעקב כשליח ציבור בביהמ"ד, והאריך בתפילת הלחש של מעריב מעט יותר מהרגיל. הדבר עורר את כעסו של אחד העשירים מנכבדי הקהילה - מדוע עלינו להמתין זמן רב כ"כ לש"ץ זה.

ויהי כאשר פסע רבי יעקב את שלש הפסיעות ביעושה שלום, ניגש אליו העשיר אדום מכעס וסטר לו על לחיו לעיני כל הקהל והעדה, והוסיף לגעור בו על שיהי' ריח' את כל קהל הקודש. מתפללי ביהמ"ד רצו למחות באותו רשע אך רבי יעקב השתיק אותם, וכמו שלא אירע דבר שב ל'עמוד' ופתח בנעימה את הפיוט 'יעלה תחנונינו מערב'. אף אחר גמר התפילה לא התייחס כלל לכל אותו המעשה, אלא בירך את המתפללים בברכת 'גוט יום טוב' וחזר לביתו.

לאחר זמן מה שמע שמאן דהו דופק על דלת הבית, פתח את הדלת ומצא עומד לפניו אחד מעשירי העיר שביקש לקנות מאתו את זכות הביזיונות שנחל זה היום ברבים, אך רבי יעקב השיב בפשטות 'איני יודע מה אתה סח'... כי ביתך כדי דיבורי מחלתי וסלחתי לעשיר שפגע בי בלב שלם ובנפש חפצה, אין לי עליו כל טינה והקפדה בלב ח"ו.

בלילה ההוא חזה רבי יעקב מחזה אלוקים בחלומו, וגילו לו שבשכר וותרנותו יזכה להוליד בן שיאיר עיני ישראל בתורה, לתקופת השנה נולד לו הרה"ק **רבי אהרן הגדול** מקארלין זי"ע שהאיר את העולם בקדושתו.

שנוזה להיחתם בספרם של צדיקים גמורים, לשנה טובה ומאושרת, ויספק בידנו הקב"ה מיזו הרחבה את כל שנצטרך לעבודתו יתברך.

לע"נ אסתר מזרחי בת יחזקאל וכתון ז"ל

נלב"ע ב' טבת ה'תש"פ. ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ ר' יצחק ב"ר נסים מזרחי ז"ל

נלב"ע י"ח תשרי ה'תשס"ט. ת.נ.צ.ב.ה.